

Wij komen in ons volgende deel met enige uitgebreidheid op de Zwitserse Weg terug. Deze geheime verbinding heeft namelijk in de periode die wij thans behandelen (tot mei '43), niet erg frequent gewerkt. Wel slaagde mej. Kohlbrugge er in om na haar terugkeer van deze eerste reis een kanaal te openen waardoor gemicrofilmde stukken verzonden werden. Dat microfilmen vond plaats door een Amsterdamse fotograaf, de OD'er W. Prins, en de microfilms werden vervolgens via mej. Kohlbrugge's zuster Dina Johanna, die werkzaam was in de Utrechtse Universiteitsbibliotheek, door een binder van deze UB, D. J. Sakkers, verstoppt in de banden van wetenschappelijke boeken; die boeken werden in het 'normale' internationale ruilverkeer naar een met Visser 't Hooft afgesproken adres in Zwitserland gezonden. Daar haalde men de microfilms uit de banden en de boeken werden dan aan de Utrechtse UB geretourneerd, waarbij Visser 't Hooft, van dezelfde techniek gebruik makend, zijnerzijds microfilms liet insluiten.

Het aantal van de stukken dat aldus naar Zwitserland gestuurd werd, was aanvankelijk niet hoog: van zomer '42 tot zomer '43 'ongeveer honderd' (maar van zomer '43 tot zomer '44 'een paar duizend').¹ Intussen: de nieuwe 'weg' wàs er. Slotemaker en Stufkens gingen zich moeite geven, exemplaren van illegale bladen en documenten te verzamelen die via Genève naar Londen gestuurd zouden worden. Zij kwamen via Vorrink ook in contact met het Nationaal Comité. Af en toe gaf Vorrink belangrijke stukken door, en hetzelfde deden van Randwijk en Six - wij komen er in dit hoofdstuk nog op terug.

Sabotage

De georganiseerde sabotage zag zich in de periode die wij in dit deel behandelen: juli '42-mei '43, voor dezelfde moeilijkheden geplaatst als in die welke in het voorafgaande beschreven werd: maart '41-juli '42. Het grootste probleem werd gevormd door de schaarste aan deugdelijk sabotagemateriaal: explosieven en middelen tot brandstichting. Zeker, SOE zond daar aanzienlijke hoeveelheden van naar bezet Nederland, maar deze vielen in het kader van het *Englandspiel* alle in Duitse handen. De groepen die sabotage wensten te plegen, waren dus op eigen middelen aangewezen. De communisten hadden een goed contact bij de Staatsmijnen waardoor hun trotyl toegevoerd werd (wij maakten daar al melding van toen wij de spoorwegaanslag in Rotterdam beschreven) en het is mogelijk dat anderen uit dezelfde bron

¹ Getuige G. H. Slotemaker de Brujne, *Eng.*, dl. IV c, p. 577.